

Kuran ayetlerini yorumlama ve tartışma

“Kur’ân’ı yalnızca meâlen okumayı yeterli gören arkadaşlarla tartışırken nelere dikkat etmeliyiz? Doğruyu anlatmak için münakaşa yapılır mı?”

Arkadaşlarımız arasında önce dostluğu, kardeşliği, uhuvveti, sevgiyi ve muhabbeti tesis etmeye çalışalım. İnanın, her şeyden çok buna ihtiyacımız var. Dostluğumuz dünyevî; kardeşliğimiz sun’î; uhuvvetimiz mecâzî; sevgimiz yüzeysel; muhabbetimiz zâhirî olmasın. Arkadaşlarımızı önce sevelim; sadece sevelim. Olduğu gibi sevelim ve olduğu gibi kabul edelim. Onun bilgilerini yetersiz görmeyelim. Ona değer verelim. Garazsız sevelim. İvazsız sevelim. Karşılıksız sevelim ve sayalım. Sevgi, sevgiyi getirecek; saygı saygıyı doğuracak; içtenlik içtenliği netîce verecektir. Netîcede o da bizi sevecek ve sayacak. Sevdikçe, güvenmeye başlayacak. Bize güvendiği an, bu münâkaşaların hepsi ortadan kalkacaktır. Münâkaşamız, sadece bir dost sohbetine dönecektir ki, asıl olan budur ve bunu başarmaya mecbur ve mükellefiz.

Kur’ân’a muhtaç milyonlar genç varken; Kur’ân’ı meâlinden olsun okuyabilen ve Cuma namazlarına gidebilen bir gençle tartışmanın, münâkaşa yapmanın, o istemediği ve ihtiyaç hissetmediği sürece fazîlet ve bilgi satmaya çalışmanın uygun bir davranış olacağını sanmıyorum. Çünkü damarına dokunur ve zarar verir. Bir hakîkatı aktarırken, kınayıcı bir üslûp kullanmak ve damara dokundurmak, en başta hakîkata saygısızlıktır. Bunun yerine olabildiğince müşfik olmalı, kucaklayıcı olmalı, müsamahalı olmalı, dışlamamalı, itmemeli, muhatabımızın bilgilerine değer vermeli, ona güvenmeliyiz. Çünkü bütün bu yüce sıfatlar, yüce hakîkatların şe’nidir, seviyenin de resmidir.

Hazret-i Mûsâ (as), Hazret-i Azrâil’in (as) gözüne tokat vurdu mu, vurmadı mı? Böyle bir şey aklen mümkün mü, değil mi? Konuyla ilgili hadîs sahih mi, zayıf mı, uydurma mı? Eğridir’de halkın önünde bu konuları içeren ilmî bir münâkaşa yapılır. İki taraf da inatçı, iki taraf da ben biliyorum havasında, iki taraf da bilgi ve fazîletini göstermek istiyor; iki tarafta da insaf yok, tartışma usûl ve esâsı yok, muhataba saygı yok, sevgi yok. İki taraf da enaniyetinin peşinde. Konu Hazret-i Üstad’a (ra) soruluyor. Hazret-i Üstad (ra) mes’elenin avâm içinde bir münâkaşa tarzında tartışıldığını işitince, önce böyle mânevî mes’elelerde tartışma usûlünün nasıl

olacağını ve hangi hallerde câiz olacağını beyan eden bir açıklama yapıyor, sonra gerekli izâhâta geçiyor. Açıklamasında, bu çeşit mes'eleleri tartışmanın birinci şartının iki tarafta da insaf ve hakkı bulmak niyetinin olması; iki tarafın da ilmî ehliyetinin bulunması, tartışmanın yanlış anlamaya meydan vermeyecek şekilde vakarla yapılması gerektiğini beyan ediyor. Münâkaşa sonunda eğer hakikat muhatabının elinden çıksa, kendisi de yanlış bildiğini anlamış olsa; insafly olan ve hakikat arayıcısı olan, hakikatı enaniyetine tercih etmeli, yeni bir hakikat öğrendiği için sevinmeli, muhatabına teşekkür etmelidir. İnsafın ölçüsü budur. Yoksa avukat gibi kendisini savunmak ve yanlışta ısrar etmek değildir. Bu şekilde îmânî mes'elelerde, enâniyetini hakka tercih etmek sûretiyle tartışma ve münâkaşa yapmak câiz değildir.¹

Sizin münâkaşanızda, mes'elenin tamâmen Kur'ân-ı Kerîm'i anlama, Hadîsler ve Tefsîrler üzerinde yoğunlaştığı anlaşılıyor. Münâkaşa götürür bir konu değildir; her biri bir ilmin alanıdır. Şüphe ve vesvese kaldırır yanı hiç yoktur. İnsaf ölçüleri içinde, belki yalnızca sohbet vakarı ile tartışılabilir. Ancak şeytanın her fırsatta girecek damar aradığı ve bunun için daima pusuda beklediği unutulmamalı, fitneye kapı açılmamalıdır. Bu durumda karşı tarafın istenen insafı göstereceği beklenmemeli; Kur'ân, hadîsler ve tefsirler hatırına karşı taraftan insafımızı esirgememeli, özellikle damarına dokunduracak söz, tavır ve davranışlardan uzak durmalıdır. İstemeyen ve ihtiyaç duymayan birisine bilgi aktarmakla mükellef olmadığımızı hatırlamamız da yeterli olabilir.

Münâkaşa konunuza gelince; ülkemizde Kur'ân meâli dışındaki tefsirlerden ve hadîslerden ifrat ölçüsünde şüphe duyan bir kesim bulunuyor olabilir. Normal ölçülerde şüphe, bir tür vesvese gibidir; teyakkuza sebeptir, aklın ve müdrikenin uyanık olmasını sağlar, tahkîke neden olur, taklîdi kırar. Ancak her şeyin ifratından da, tefritinden de Allah'a sığınmak lâzım. Şüpheyi tadında bırakmalı. İfrat ölçüsündeki şüpheyeye de, şüpheciliğe de hiçbir biçimde güvenilmez, nazar-ı itibara alınmaz, bu bir tür hastalıktır; böyle şüphecî kalbi ve damarı şeytan çok işletir.

Bu durumda çok fazla münâkaşaya girip şeytani sevindirmek yerine; dostluk ve muhabbet bağlarını güçlü tutup, arkadaşımızın şüphede ifrattan kurtulması için duâ etmeli. Damardan girmek için pusuda bekleyen şeytana da fırsat verilmemeli.

Dipnot:

1- Mektûbât, s. 3351